

החות'ים [?] הכוכב העולה של ציר ההתנגדות

26.12.2024 | ד"ר יוסי מנשרוף

ההסלמה מול החות'ים מחדדת את משמעותו של מעגל האש שאיראן בנתה סביב ישראל במאמץ מדורג שנמשך עשרות שנים. כתוצאה מהאסטרטגיה האיראנית, ישראל ישבה על חבית נפץ, שהתפוצצה בטבח 7 באוקטובר.

כתוצאה מחוסר התיאום בין חמאס לאיראן, חיזבאללה ויתר הארגונים בציר ההתנגדות, ובכלל זה החות'ים, הצטרפו למלחמה רק לאחר פריצתה. יוזכר שהחות'ים חשו כבר קודם לכן שיכולותיהם הבשילו, ולפיכך במאי 2021 הציעו לחמאס לאפשר להם להצטרף למערכה נגד ישראל בזמן מבצע "שומר החומות", אך סורבו על ידי הנהגת חמאס. תחושת הבשלות הזו נבעה מההישגים המשמעותיים שהחלו החות'ים במלחמתם נגד הקואליציה בתימן בראשות סעודיה (2015-2022), חרף מתקפות אוויריות מאסיביות מצד סעודיה. בסיכום כולל של מתקפות החות'ים נגד סעודיה במלחמה הזו, מסר דובר הקואליציה הפרו-סעודית, הגנרל הסעודי תורכי אל-מאלכי, בדצמבר 2021, שאלו שיגרו 430 טילים בליסטיים ו-851 כטב"מים (חלקם מתאבדים) והרגו 59 אזרחים סעודים.

ההישגים הללו הגיעו בעיקר לאור הסיוע המאסיבי שכוח קודס האיראני החל להעביר לחות'ים החל מ-2009. איראן זיהתה את הפוטנציאל הטמון בחות'ים בזכות מיקומם הגיאוגרפי-אסטרטגי במרחב הים האדום, ומדרום לסעודיה, ואת המינוף האדיר שהחות'ים יוכלו להעניק לציר ההתנגדות בראשות איראן. לפיכך, מפקד כוח קודס דאז, קאסם סולימאני, התניע תוכנית אסטרטגית במסגרתה קיבלו החות'ים הדרכות והכשרות שונות באיראן, סיוע צבאי מקיף, וכן סיוע פיננסי. בהוראת חמינאי, גם חיזבאללה שולב בתוכנית האסטרטגית למינוף החות'ים, ולפחות משנת 2011, נכחו באדמת תימן מפקדים בכירים בחיזבאללה שתרמו מניסיונם ומומחיותם כדי להדריך את החות'ים. חלק מהמפקדים הללו חוסלו על ידי ישראל מאז התמרון הקרקעי של צה"ל בלבנון, ובהתאם לכך פרסמו החות'ים הספדים לאותם מפקדי חיזבאללה, בהם הדגישו שהחות'ים לא ישכחו את תרומתם של אלו לבניין הכוח של החות'ים.

ברבות השנים, הודלפו לתקשורת גם שמותיהם של מפקדי כוח קודס שהינם אחראים על הסיוע לחות'ים ופועלים באדמת תימן במסגרת הקשר ההדוק שלהם עם החות'ים: עבד אל-רצ'א שהלאאי, בכיר בכוח קודס שכבר הוכיח את כישוריו בסיוע המקיף שהעניק מיליציות השיעיות בעיראק, שפעלו נגד הכוחות האמריקנים במלחמת עיראק (2003-2011). לפי האמריקנים, שהלאאי, שיושב כיום בצנעא, תכנן את מתקפת הטרור שביצעו המיליציות בכרבלא שבעיראק, ב-2007, בה נהרגו חמישה חיילים אמריקנים. בכיר נוסף בכוח קודס, שאחראי על הפעילות האיראנית מטעם החות'ים הינו דמות צללים בשם אבו-פאטמה, שדבר קיומו נחשף במחקר של מכון וושינגטון מדצמבר 2023, שם גם צוין שהוא משתתף בישיבות האסטרטגיות של החות'ים במסגרת "מועצת הג'יהאד" (גוף הפיקוד הראשי של החות'ים, הפועל בראשות מנהיגם עבד אל-

מאלכ אל-חות'י, הוקס ב-2010 ומתכלל את הזרועות העיקריים של תנועת אנצארללה). החשיבות המרובה שממלא שהלאא'י בהתעצמות החות'ים והקישור בינם לאיראן משתקף בפרס בסך 15 מיליון דולר שהציב הממשל האמריקני עבור מידע על פעילותו הפיננסית ועל מקורביו. כפי שחשפה רשת התקשורת האמריקנית ABC News כשבוע לאחר ההתנקשות בסולימאני, באותו לילה בו סוכל סולימאני, ביצעה ארצות הברית ניסיון התנקשות גם נגד שהלאא'י, באדמת תימן, אך זה נכשל.

האיראנים עקבו מקרוב על תהליך הבשלות של החות'ים, ובהתאם לכך, הצהיר בסיפוק רב ראש אגף המבצעים במשמרות המהפכה, עבאס נילפרושאן (שחוסל עם נסראללה בביירות, בעת ששימש מפקד שלוחת כוח קודס בלבנון) ב-2019 שהודות לסיוע שהיא מעניקה לציר ההתנגדות, "איראן מכתרת ומאימת על ישראל מכל צדדיה". ברוב תחכומו של סולימאני, בתקופת גלגולה הראשון של מלחמת האזרחים בסוריה (2011-2018), כוח קודס הביא משלחות חות'יות לסוריה כדי שישתתפו בלחימה נגד המורדים הסורים, במסגרת טבילת אש מבצעית שיעברו, כדי להכשירם למלחמה בתימן. בהתאם לכך, פורסמו בזמנו דיווחים על פעילים חות'ים שמתו בקרבות בסוריה. לצד זאת, מלחמת החות'ים נגד הקואליציה בראשות סעודיה שימשה מגרש משחקים ושדה ניסויים עבור התעשייה הצבאית האיראנית, ובמסגרת זאת ביצעה איראן באמצעות החות'ים ניסויי כלים בפיתוחיה הצבאיים השונים, שמשמשים את ציר ההתנגדות כעת במלחמת חרבות ברזל נגד ישראל.

לא פרוקסי קלאסי אלא שותף אסטרטגי

למרות הקשר ההדוק לאיראן והסיוע הכלכלי, הצבאי, הדיפלומטי המאסיבי, אין לראות בחות'ים עושי דברם של האיראנים. יותר מדויק יהיה לכנותם שותף אסטרטגי של איראן, מכיוון שנראה שהחות'ים קנאים לעצמאותם ולריבונותם בתימן. בולטת בהקשר זה הצהרתו של מהדי אל-משאט, יו"ר המועצה הפוליטית העליונה של החות'ים, מנובמבר 2016, שבה תקף בחריפות את דברי רמטכ"ל הכוחות המזוינים של איראן, מוחמד באקרי, כי איראן שואפת להקים בחופי תימן בסיסים צבאיים. אל-משאט כתב: "היצור הזה צריך לקרוא את ההיסטוריה של תימן לפני שהוא מדבר, כי אני בטוח שאם הוא היה יודע שתימן לאורך ההיסטוריה הייתה בית קברות לפולשים, הוא לא היה אומר מילה". לצד זאת, גורמים חות'יים הדגישו מעת לעת את עקרון עצמאותם של החות'ים מול טהראן, ובמסגרת זאת הצהיר הפעיל החות'י חוסיין אל-בוחי'תי, בריאיון ל-BBC ב-2019, שהחות'ים "אינם מקבלים פקודות מאף אחד, ולא יעצרו את המלחמה (נגד סעודיה) אפילו אם איראן תאמר".

בהתאם לכך, נראה שבניגוד למצב שהיה בסוריה ערב הדחתו של אסד, איראן לא מחזיקה בתימן בסיסים צבאיים, וגם הסד"כ שמחזיק כוח קודס באדמת תימן לא מנה מעולם יותר מכמות מצומצמת למדי של מומחים שונים. ועדיין, במסגרת השותפות האסטרטגית בין הצדדים, איראן והחות'ים חולקים כמה יעדים ואינטרסים משמעותיים משותפים בדמות המאבק נגד ארצות הברית, סעודיה וישראל, כמו גם החזון לכינון איסלאם פוליטי שבו אנשי הדת יעמדו

בראשות המערכת הפוליטית. בדומה לאיראן, גם החות'ים תומכים בהתנגדות הפלסטינית שמעניקה להם, כמייצגי "האיסלאם המקורי", את התואנה להתחמש לעיפה, ולהנציח את מרותם הפוליטית במערב תימן באמצעות דיכוי מתמשך של מתנגדיהם מבית. עוד חשוב להבהיר כי כחלק מההתקרבות הניכרת בין הצדדים שהושגה לאור הסיוע האיראני המקיף, החות'ים הצהירו במאי 2024 שישתתפו באופן פעיל לצד איראן בכל מלחמה אזורית. בכך, הם שיקפו את הטמעת השאיפה האיראנית הדוגלת בהתלכדות הזירות, כמרכיב יסודי בהפעלת ציר ההתנגדות, שנועד למקסם את הלחץ על ישראל, במסגרת השאיפה להשמדתה. למעשה, נראה שאיראן קידמה הרבה לפני פרוץ מלחמת חרבות ברזל את התלכדות הזירות, כפי שניכר בהצהרת אותו עבאס נילפרושאן, בעת שהיה ראש אגף המבצעים במשמרות המהפכה ב-2019, לפיה "כל טעות שתבצע באזור (מצד ישראל) תביא לפריצת מלחמה בהשתתפות כל האזור".

האיום החות'י עלול להתקרב בהתאם למאפיין הניידות של מערך השלוחים האיראני

כחלק מההתלהבות שהם מגלים במהלך מלחמת חרבות ברזל ורצונם למלא בה תפקיד משפיע, החות'ים היו אמורים למלא תפקיד ראשי בתוכנית שהגתה איראן נגד ישראל. כפי שלימדו דיווחים מצד האופוזיציה הסורית והאופוזיציה התימנית, במהלך חודש ספטמבר האחרון הגיעו לסוריה קבוצת פעילים חות'ים, המונה כחמישים מחבלים שמתמחים בשיגור טילים. הם הוסעו לדרום סוריה על ידי משמרות המהפכה האיראנים וצבא סוריה לצורך ביצוע תקיפות נגד ישראל.

מאפיין הניידות בקרב ציר ההתנגדות בראשות איראן הוא מוכר וחשוב. כבר בראשית מלחמת איראן-עיראק השתתפו במאמץ המלחמתי האיראני פעילי חיזבאללה, ובמידה מסוימת גם אמ"ל. פעילי חיזבאללה שוגרו בהוראת חמינאי לעיראק בעת מלחמת עיראק (2003-2011) כדי להוביל התקפות של מיליציות שיעיות עיראקיות נגד הכוחות האמריקנים במדינה. פעילי מיליציות שיעיות עיראקיות שונות, כגון עצא'ב אהל אל-חק, ארגון בדר ורבות אחרות, שוגרו ב-2012 על ידי איראן כבר בראשית מלחמת האזרחים בסוריה, ועוד בטרם הפצעת דאעש ב-2014 כדי לסייע במאבק על הישרדותו של אסד. פעילי המיליציה האפגנית פאטמיון, הנתמכת בידי כוח קודס ופועלת בסוריה, הובאו לתימן לתקופה מסוימת כדי לסייע למאמץ החות'י, לצד פעילי חיזבאללה ששוגרו לזירה בהוראת איראן כדי להכשיר את החות'ים מקרוב.

לצד זאת, החות'ים הפגינו את רצונם לפלוש קרקעית ישראל. במהלך אוגוסט 2024, הם הגבירו את איומיהם הפומביים לפעול נגד ישראל, כולל באופן קרקעי, וכבר במהלך ינואר, פברואר, מרץ, יולי וספטמבר 2024, הם קיימו תמרונים צבאיים, שכללו תרחישים של חדירות דרך מנהרות והשתלטות על בסיסים ישראליים וחטיפת חיילים.

כדי לפלוש קרקעית ישראל, החות'ים צריכים לגשר על המרחק הגיאוגרפי שחוצץ בינם לישראל. לאחר שציר ההתנגדות איבד את סוריה, נראה שהזירה הכי מתאימה למשימה הזו היא ירדן. לפיכך, לצד הידוק התיאום הביטחוני עם ירדן, על צה"ל להקצות את מירב המאמצים לגילוי

מוקדם ככל האפשר של תרחיש פשיטה קרקעית נגד ישראל מצד החות'ים (וכן מצד מיליציות עיראקיות), ולא להסתמך על הצבת מכשולים קרקעיים וכדומה. ישראל החלה לקדם לאחרונה מהלכים חשובים במרחב הזה, ובכלל זה עיבוי הכוחות של צה"ל במרחב הגבול הירדני, ומאמצים להקמת גדר גבול בין ישראל לירדן. נראה שיש להאיץ על ההיערכות הישראלית בגבול הירדני, בצל החשיבות הגוברת של הזירה הירדנית למאמצי החתרנות בהובלת איראן, במציאות האזורית החדשה.

נחוצה אסטרטגיה ישראלית קפדנית

בשלב הנוכחי של המלחמה, החות'ים מהווים את הגורם הפעיל ביותר בקרב ציר ההתנגדות. ישראל הייתה בחמאס אף שטרם השיגה את יעדיה ברצועת עזה, הלמה בחיזבאללה באופן חסר תקדים ואילצה אותו לפרוש מהמלחמה, מה שדחף את המורדים הסורים להתניע את מסע הכיבושים ולהדיח את אסד. בימים האחרונים, הודיעו גם המיליציות השיעיות בעיראק על הפסקת השתתפותם במלחמה נגד ישראל, במסגרת הסכם שהשיגו עם ראש ממשלת עיראק א-סודאני. אין תמה לפיכך, שלאור התלהבותם העקבית, ההסלמה בהתקפות נגד ישראל, והעלייה המדורגת בביצועיהם, החות'ים מהווים כיום הכוכב העולה של ציר ההתנגדות, וקרנם בעיני איראן עלתה.

ישראל תקפה כבר שלוש פעמים בתימן, ונראה שהתקפותיה כוונו בעיקר לפגוע בכוחם הכלכלי של החות'ים מכיוון שהאמריקנים והבריטים תוקפים ממילא מטרות צבאיות בתימן, באופן ספורדי. נראה שעל ישראל כעת לקדם שלושה ערוצי פעולה עיקריים נגד החות'ים:

1. הפניית משאבים לטובת פיתוח סל כלים עשיר מול החות'ים. ישראל זנחה את הזירה התימנית למרות חשיבותה הגוברת לפחות משנת 2015. כעת, כדי להשלים את הפערים ולהגביר את מוכנותה למערכה יעילה נגד החות'ים, עליה להקצות משאבים שיתורגמו להעמקת היכולות המודיעיניות בתימן, ויכולות טכנולוגיות (סייבר ואחרות) וצבאיות שישרתו אותה לטובת המערכה נגד החות'ים.

2. גיבוש אסטרטגיה אמריקנית-ישראלית מקיפה נגד החות'ים. על ישראל למנף בצורה האופטימלית את חזרתו של טראמפ לבית הלבן כדי לחבר אסטרטגיה יעילה שתתרגם את היכולות האמריקניות והישראליות לכדי מכונת מלחמה משוכללת, שתהלוך בחות'ים, ובכלל זה במערכיו הצבאיים, הכלכליים והשלטוניים. כחלק מכך, ומהאסטרטגיה המקיפה שעל ארצות הברית וישראל לגבש ממילא מול איראן, מכונת המלחמה הזו צריכה לסכל גם את הכלים העיקריים שבאמצעותם תורמת איראן להעצמת החות'ים, בהם שהלאא'י ואבו-פאטמה, וכן אוניית המודיעין של משמרות המהפכה, Behshad, שפועלת בים האדום ואשר באמצעותה איראן מאכוונת את מתקפות החות'ים נגד אוניות ויעדים שונים במרחב הזה.

3. בשל הדחיפות בטיפול באיום החות'י הגובר, ישראל אינה יכולה להמתין עד כניסתו של טראמפ לבית הלבן בעוד כחודש, ועד שתעמיק את יכולותיה בתימן לאחר הקצאת

משאבים. לפיכך, עליה לזהות את נקודות החולשה של החות'ים, ולהמשיך במתקפות קטלניות נגדם, בדגש על צמרת הפיקוד שלהם ומערך הטילאות.

התפרסם באתר N12, בתאריך 26.12.2024.

****הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.****